

В любом случае результатом данной акции станет закрепление фактов возможных массовых нарушений при голосовании по вопросу, поставленному на референдум, и те, кто скажет "НЕТ!", будут иметь тому доказательства. Эти доказательства могут быть представлены международным и национальным наблюдателям, представителям прессы и иным заинтересованным лицам.

РЭГІЁН

Лепшы таксіст — відебскі

Са званнем, вартым гонару, вярнуўся ў Віцебск з рэспубліканскіх спаборніцтваў па прафесійным майстэрстве кіроўцаў аўтамабільна-спартаных сродкаў таксаматарнага парка №1 **Канстанцін БІЛЕУ**. У намінацыі "Волга ГАЗ-3110" ён заняў першае месца, апазіруючы канкурэнтаў з іншых абласцей краіны.

Для праходжання складанай трасы на спартыўным колыі "Барава" пад Мінскам БІЛЕУ спяваў толькі 2 хвіліны 35 секунд. Акрамя таго, усе задковыя фігуры — "каліяну", "боксе", "станіну-паркоўку" і "змейку" — прадстаўнік Віцебска выканаў адмыслова, без заўваг і цыпер мае права лічыць сябе таксістам №1 у Беларусі.

Дарэчы, у таксапарку, дзе працуе пераможца, ён лічыць таксама лепшым, і не толькі з-за ўмення кіраваць машынай, але і з-за няўмення ветлівага стаўлення да пасажыраў і добразычлівага, сяброўскага характару.

Жыві, стары дуб!

Толькі дажыўшы да сапраўды "біблейскага" ўзросту — 450 год — пачаў сур'ёзна хварэць дуб-волат у старадаўняй вёсцы Таўліна Віцебскага сельсавета Віцебскага раёна. Паводле просьбы занепакоеных сялян на дапамогу паважанаму дрэву прыйшлі леснікі. Яны занялі збудаваную драўляную агароджу на новую, больш трывалую — з валуноў і металічных ланцудоў, абрэзалі засохлыя галіны, "загламбалі" змяшчэннем раставорам дупло і запэўнілі высокай, што падлежачы волат цыпер будзе адчуваць сябе значна лепш.

На думку спрыякаваных лясавоў, стары дуб можа пражыць яшчэ год 50, а то і больш.

Пасланне ад вар'ята?

Не пераважыўшы ў нашым грамадстве асобы з анамальнай псіхай, якім да было карціць паказваць каму-небудзь нервы, сапсаванай настрой і тым самым пацешыць сваю нездаровую, нядабрую душу. Днямі неспадзяваную атаку на свой спакой адчуў жыхар Оршы. Ён знайшоў у пад'ездзе дома, дзе жыве, паштовы канверт, а ў ім — нейкі белы парашок і паперку са словам "Алах акбар!".

Разуменьні арыштаў неаказана паведамліў аб знаходцы ў праваахоўныя органы. Гарадніна была праведзена эксперта па парашку, якія ўсталявалі, што змесціва канверта не ўтрымлівае ў сабе нічога небяспечнага.

Але не хочаша лічыць тое, што адбылося, бясрыўным жартам. Такія, з дазволу сказаць, "жарты" заслужваюць узабуджэння крымінальнай справы і судовага пакарання аж да зняволення "жартаўніка", калі ён, відамо, не хворы на галаву...

Сяргей БУТКЕВІЧ.

Войны з дзецьмі не выйграюцца!

(Замест рэплікі)

У беларускіх незалежных выданнях з'явіліся паведамленні пра некаторыя дзіцячыя сутрэчкі Аляксандра Лукашэнкі са студэнтамі і выкладчыкамі Брэскага дзяржаўнага ўніверсітэта. У прыватнасці, студэнт універсітэта А. напісаў пра яго падрабязна, пра якія змяшчала дзяржаўнае тэлебачанне. Напэўна, невыпадкова змяшчала, бо спадар прэзідэнт, адвадочка, "ачкоў" у гэты момант не набіраў. Прычына закрывае Беларусь кагудамітарнага лізі і Буралейскага гуманітарнага ўніверсітэта, паводле тых жа сведчанняў, палітала ў том, што ў гэтых устаноўках, маўляў, ставілася задача рыхтаваць зліту, а яны павінны былі працаваць "як усё". Акрамя таго, у нашым лізі, аказваецца, "гробілі дзяцей".

Як намеснік дырэктара закрывага лізі, педагог з больш як 20-гадовым стажам, сведку: ніхкі дзяржаўны ад гэтых звестак нашай працы ад Міністэрства адукацыі не было: усё праграмы, вучэбныя планы зацверджвалі тым самым Міністэрствам, і не адзін дзесятка нашых вучняў і выкладчыкаў быў, да прыкладу, за поспехі ў міжнародных і ўсебеларускіх алмпіядах адзначаны прэміямі са Спецыяльнага фонду прэзідэнта па падтрымцы талентаў моладзі. Дарэчы, мы, выкладчыкі, нават не ставілі перад вучнямі няёмкага пытання: адкуль у прэзідэнта Беларусь баруду гэтыя самыя "спецыяльныя фонды"? — а толькі радалася за нашых дзяцей. Пасля афіцыйнай ліквідацыі "Коласіскага лізі", дарэчы, ні "спецыяльных фондаў" не перастаў існаваць, ні іншыя лізі не былі зачыненыя (наадварот, унікалі новыя — праўда, не ў Мінску).

Лявон БАРШЧЭВСКІ.

НЯВЫДУМАНЫЯ ГІСТОРЫІ

Як бычка дынамітам глушылі

Гэты забавны і ў той жа час трагічны выпадак адбыўся галоўнаму пяташчыку таву.

Піць закуску сабраліся на доўгавыя сумесна правесці выхадныя дні на ўлонні прыроды. Дужа хацелася хоць на кароткі тэрмін павялічыць ад сямейных і службовых клопатаў, каб там, удалены ад гарадской мітусні, кураліся да пільных вачэй сваіх гарача каханых жонак, рассядзілі, як мае быць, спакойнае пасажыраў-панежышча пад пільнымым чарвёк-сонейкам, уволь папаліхаві ў валле. А зазно — свеска рыбкі паклашавалі.

Задумана — зроблена! У пяціх пастаў работу дружная "пяцёрка" набыла неабходныя прадукты харчавання, ушчыну ў багачнік "Волі" дзесяць бутэлек гарэлкі (па дзве на брата) і... пакінула.

Спыніўшы ў малючым барозавым тні на беразе чыстоўкай гаманівай рачулі. Наўкопа павалі спакой, казачная прыгажосць і... бязлюддзе. Мужыкі хуценька паставілі палатку і з вудамі ў руках нешчырліва рассяліліся каля вудак. Калі быў пуцуюны Рыба нібы апантана, літаральна лезла на кручок. Толькі паспелі на лужок-муражок выйшаць.

Надхварчона хатапіла развалі кашэр. Над вогнішчам павесілі вядро з вадой і прыгатаванай для варкі рыбкі, шчодра давалі спецыі. Неўзабаве ачышчана заблудзіла думкай на разважкі перад трапезай пратупілі па келіху сарка-градуснай. Закусілі хатнімі прысмакамі. Паўтарылі. На гэты раз — для сутрэву на ноч. Трэцім паднялі тост за цудоўную ішоку. І гайшло-пачахло...

Назатра прачнуліся позна. У тавоўнах ніякай кавальскай молаты бухалі. Шалёна калашнікі сорцы. А ў роце ад сухаты — пустыня Сахара!

Страшэнна захачалася пахмалішча. Вохкачы, белагай лезла да месца ўчарашняга балавання дапаўні. Там чалавек горкае расчараванне. Спіртнога і ў

— Дык мы... гатовы! Хоць зарэ!

— Калі та, айдзі са мной! Дзяўко спрытна адчыніў дзверы хлява, і перад зліўнымі позіркамі хуцкаю прайшла здаравенны бугай вайго можа з тону. Убачыў незнаёмы, раз'юшана закруціў магутнымі рагамі.

— Вос дык бычок Васяка! — ахнуў усе "гнібцы". — Тут гэта нават не падобна! Аграмаць! — здзіўлена дзядуля. — Іншая "зброя" ёсць — калун называецца. З усё сілы шандарэхам паміж вудой — і няма Васкі.

Стары прызваў свайго таву-та-важана ланцудом да дрэва, паказаў, куды і як неабходна напасці ўсё. Аліні з сабралі ўсё ў рукі ваякі калун-сікеры, баляжыла наблізіўся да свай ахавры. Бугай раптам перастаў хрумсцель травой, вогненным вачыма ўтаропіўся на чалавека. Усё яго вачыніцы выглядаў быццам бы гаварыў: "Толькі паспрабуй мяне пакруцілі, ігнечна на роі накіну!"

Мужык спалохана адскочыў у бок, штурнуў калун у куткі.

— Не магу, браткі, хоць самага жыцця пазбаві! Гэта ж жывая істота! А тут такой калун-дэлай па галаве луптаваць!

Чалавек яго сабралі таксама адмовіліся стаць на шлях забойства.

Дзядуля не на жарт раззлаваўся.

— Хіба ж вы моцныя поці! Слабакі! Хлопці! — ускрыпе ён. — Ды я ў вайну галы так вытваря! А цяпер — гэз з майго дара! Але запаміне: без пахмелы ваши хворыя галовы праз галіну трысцуні!

Напаміна пра пачуць боль і магчымы куткі жыццёвы канец прыдало сабралым рашучасць. Хтосьці ўспомніў, што ў машыне ляжыць дзе тавыш шашкі: намераліся глушыць рыбу перад ад'ездам дамоў! Выходзілі рэчывы нейкім чынам набыў аліні з удзельніцтва гэтага вайго на прыроду — былі сапёр. Справа

зідэнт Акадэміі наук **Міхал Масніков**, замясціцель гасударственаго сакратара Савета безапаснасці **Міхал Удовіков**. "Королі" — экс-міністр унутрэнніх дел, а ные — міністр спорта і турізма **Юры Сімаков**, прадседатэлі Канстытуцыйнаго суда **Грыгорій Васіленка**, міністр інфармацыі **Владзімір Русакевич** і быўшы прэм'ер-міністр **Генадзь Новіков**.

"Дамы" — прадседатэлі Цэнтрызборка **Лідія Ермошкіна**, прадседатэлі правлення "Беларусбанка" **Надзея Ермакова**, экс-глава Наўбанка **Тамара Вінішкова**, журналістка (былая супраўніца "Советскай Белорусі") **Людміла Маснікова**.

Валеты — экс-замесціцель главы Адміністрацыі прэзідэнта **Владзімір Заматаліа**, прадседатэлі Ліберальна-дэмакратычнай партыі Беларусі **Сяргей Гайдукевич**, прэс-сакратар ггенпрокуратуры, рэжысёр **Юры Азаренко**, экс-помішнік прэзідэнта **Сяргей Пасохов**.

На абратнай старонке каждай карты — краткая характарыстыка кожнаго персанажа, домашні адрэс і тэлефон. Напрыклад, на карце **Петра Краўчэнка** напісана: "В прамоні адзін з "аідных" оппозиціонеров. В недавнем прошлом Чрезвычайный Полномочный Посол РФ в Японии. В настоящее время общественный деятель, объявлявший о своих президентских амбициях. В общем, человек-флюгер, разворачивающийся в "хороший" сторону".

Пяністое дело, у Беларусі у прадажу гэты карты не поступілі, ары актывіны хадзілі па рукам. Прыобрэці такую коладу карт можа было ў Маскве, на Беларускам вокзалі.

Любопытна рэакцыя саміх чыновнікоў на гэты карты. Одні

зідэнт Акадэміі наук **Міхал Масніков**, замясціцель гасударственаго сакратара Савета безапаснасці **Міхал Удовіков**. "Королі" — экс-міністр унутрэнніх дел, а ные — міністр спорта і турізма **Юры Сімаков**, прадседатэлі Канстытуцыйнаго суда **Грыгорій Васіленка**, міністр інфармацыі **Владзімір Русакевич** і быўшы прэм'ер-міністр **Генадзь Новіков**.

"Дамы" — прадседатэлі Цэнтрызборка **Лідія Ермошкіна**, прадседатэлі правлення "Беларусбанка" **Надзея Ермакова**, экс-глава Наўбанка **Тамара Вінішкова**, журналістка (былая супраўніца "Советскай Белорусі") **Людміла Маснікова**.

Валеты — экс-замесціцель главы Адміністрацыі прэзідэнта **Владзімір Заматаліа**, прадседатэлі Ліберальна-дэмакратычнай партыі Беларусі **Сяргей Гайдукевич**, прэс-сакратар ггенпрокуратуры, рэжысёр **Юры Азаренко**, экс-помішнік прэзідэнта **Сяргей Пасохов**.

На абратнай старонке каждай карты — краткая характарыстыка кожнаго персанажа, домашні адрэс і тэлефон. Напрыклад, на карце **Петра Краўчэнка** напісана: "В прамоні адзін з "аідных" оппозиціонеров. В недавнем прошлом Чрезвычайный Полномочный Посол РФ в Японии. В настоящее время общественный деятель, объявлявший о своих президентских амбициях. В общем, человек-флюгер, разворачивающийся в "хороший" сторону".

Пяністое дело, у Беларусі у прадажу гэты карты не поступілі, ары актывіны хадзілі па рукам. Прыобрэці такую коладу карт можа было ў Маскве, на Беларускам вокзалі.

Любопытна рэакцыя саміх чыновнікоў на гэты карты. Одні

Юры Шинкарь, Владимир Григорьев, Александр Зимошский, Петр Кравченко.

ЗАКУЛИСЬЕ

Париж покорили... белорусские карты

Колода карт, на которой изображены одиозные личности белорусской политики, попала во французский Музей игральных карт.

из них, увидев себя в колоде, сразу заинтересовался: "А где можно купить? И сколько стоит?" Другой был искренне удивлен, что его "записали в королі". "Даже не ожидал..." "А третий возмущался, что его "определили в шестерку": "Ну как же шестерка! Я же никого не сдавал!"

Кстати, в шестерку почему-то попали прадседатэлі Миноблеспалка **Ніколай Домашкевич**, быўшы вядучы праграмы "Рэзонанс" на Первым нацональным тэлеканалі, а ные — рэжысёр тэлекампаніі СТВ **Александр Зимошский**, вядучы праграмы "Особое мнение" **Юрий Шинкарь** и вядучий программы "Права человека, взгляд в мир" **Евгений Новиков**.

Некоторые политики говорят, что в обзорном будущем в колоде появятся новые лица.

А как у них?

Политические карты — не белорусское изобретение. Первыми были американцы.

По окончании войны в Ираке администрация США выпустила игральные карты с изображением разыскиваемых иракских лидеров. На каждой карте было написано: "Wanted!" ("Разыскивается!"). "Джокером" был Саддам Хусейн.

Реакция была нормальной

В минувшем году природоохранная организация *Greenpeace* последовала примеру американской администрации и выпустила собственные игральные карты с фотографиями мировых лидеров, сообщает сайт *Аналон*. На каждой карте сообщается, каким количеством ядерного оружия

Всеволод Явичевский, Сергей Костян, Евгений Новиков, Владимир Заматаліа.

располагает та или иная страна. "Тузами" в новой колоде стали **Владимир Путин**, **Джордж Буш**, **Жак Ширак** и **Тони Блэр**. 600 таких колод активисты *Greenpeace* вручили участникам встречи в Женеве, посвященной договору о нераспространении ядерного оружия. По словам представителя "зеленых" **Уильяма Пелена**, "мы не сталкивались с отрицательной реакцией — даже со стороны американской делегации реакция была нормальной".

«Под раздачу» попали даже актеры

Американский интернет-магазин *NewsMaxStore.com* предлагал приобрести колоду карт с фотографиями политиков и знаменитостей, которые выступили против войны в Ираке. Все они, кроме "джокера" **Джимми Картера** и **Джессики Джексона**, изображены на картах в бретах иракской республиканской гвардии. В колоду *NewsMaxStore.com* снова попали **Путин** и **Ширак**. Помимо них на картах представлены канцлер Германии **Герхард Шредер**, глава инспекторов ООН **Ханс Бликс**, кубинский лидер **Фидель Кастро**, президент Сирии **Башар Асад**, а также актеры **Джордж Клуни**, **Шон Пенн**, **Вуди Харрельсон**, **Тим Робинс** и **Сюзан Сарандон**.

Джордж Буш уже давно король

Несколько лет назад во Франции издана колода карт, на которых изображены американские политики, которые, как утверждал автор проекта — писатель **Тьерри Мейсан**, "наиболее опасны для мирового сообщества". Президент США **Джордж Буш** —

«Колода Российской Федерации»

Издана в октябре 2003 года также в соответствии с совместным проектом журнала "Коммерсантъ" и программы канала НТВ "Намедни". Колода является как бы продолжением темы, поднятой в колоде "Соединенные Штаты Америки". На картах латной колоды изображены политики и влиятельные персоны России, разделенные по мастям на четыре категории: пики — силовики; трефы — питерские; бубны — либералы; черви — семья.

Не хватило популярных личностей

В 2001 году колода политических карт была выпущена и в Литве. Она привлекла внимание не только любителей азартных игр, но и политологов. В ней вместо традиционных изображений — шаржи на влиятельных политиков страны.

В качестве тузов были изображены тогдашний президент **Валдас Адамкус** (он занимает эту должность и ныне), спикер сейма **Аргутас Паулаускас**, премьер-министр **Роландас Паксас** и экс-президент, прадседатэлі оппозиціоннай, самой крупной в стране социал-дэмакратычнай партыі **Альгірдас Бражукас**. Среди "королей" можно было обнаружить шарж и на **Виталюса Ландсбериса**.

«Соединенные карты Америки»

Эта колода была издана в сентябре 2003 года в соответствии с совместным проектом журнала "Коммерсантъ" и программы канала НТВ "Намедни". На картах изображены политики США, разделенные по мастям на четыре категории: пики — неоконсерваторы; трефы — карьеристы; бубны — умеренные; черви — семья. Край этих карт немного загнуты назад (в сторону рубашки), в результате чего карта приобретает форму подлоны. Отмеченное затрудняет перетасовывание карт.

«Колода Российской Федерации»

Издана в октябре 2003 года также в соответствии с совместным проектом журнала "Коммерсантъ" и программы канала НТВ "Намедни". Колода является как бы продолжением темы, поднятой в колоде "Соединенные Штаты Америки". На картах латной колоды изображены политики и влиятельные персоны России, разделенные по мастям на четыре категории: пики — силовики; трефы — питерские; бубны — либералы; черви — семья.

Не хватило популярных личностей

В 2001 году колода политических карт была выпущена и в Литве. Она привлекла внимание не только любителей азартных игр, но и политологов. В ней вместо традиционных изображений — шаржи на влиятельных политиков страны.

В качестве тузов были изображены тогдашний президент **Валдас Адамкус** (он занимает эту должность и ныне), спикер сейма **Аргутас Паулаускас**, премьер-министр **Роландас Паксас** и экс-президент, прадседатэлі оппозиціоннай, самой крупной в стране социал-дэмакратычнай партыі **Альгірдас Бражукас**. Среди "королей" можно было обнаружить шарж и на **Виталюса Ландсбериса**.

Для всей колоды не хватило популярных личностей, и поэтому 20 карт были оформлены как обычно.

Марина КОКТЫШ.

ПРОЩАЙ, РОДИНА...

В Европу!

На днях пятикурсники закрытого белорусскими властями Европейского гуманитарного университета уехали в университет Вильнюса, который находится во Франкфурте-на-Одере, чтобы достойно завершить образование, чего им не дали сделать в своей стране.

Летом нынешнего года у ЕГУ неожиданно отобрала учебный корпус, из-за чего он автоматически лишился лицензии на образовательную деятельность. Студенты пытались протестовать против решения властей, но безрезультатно. Тогда руководство ЕГУ стало искать возможность сохранить учебные структуры университета и его уникальные программы, в результате чего было принято решение: большинство факультетов в полном составе переходят в частные вузы. И тут руководство БГУ заявило, что госуниверситет готов "принять" примерно 900 студентов. На встрече с родителями представители ректората БГУ дали честное слово, что, во-первых, оплата учебы будет производиться по расписанию ЕГУ, а во-вторых, госуниверситет сохранит некоторые дисциплины Европейского гуманитарного университета, вести которые будут прежние преподаватели. Второму обещанию большинство присутствующих не поверило сразу и, как оказалось, правильно сделали. А когда студенты Европейского гуманитарного университета стали оформлять документы о переводе, предъявленные им реальные рас-

ценки за обучение в БГУ вызвали настоящий шок, поскольку значительно превышали не только максимальную оплату в ЕГУ, и ту, которая была установлена для "своих" студентов.

Например, годовое обучение культурологов, стоящее 800 долларов в год в ЕГУ, в Белорусском университете должно было обойтись каждому в 1200 долларов, в то время как "свои" платят за учебу около 700 долларов ежегодно. Более того, студентам ЕГУ было поставлено условие: до конца августа внести четверть оплаты за семестр, причем наличными, что было затруднительно для многих и нереально для тех, кто учился в кредит. Поскольку высшее образование для многих студентов ЕГУ становилось недоступным,

университеты ряда европейских стран пригласили их продолжить учебу. Одним из первых это сделал университет Вильнюса...

...Вокзал, красивый поезд, прицепленные в Минск вагоны практически полностью заняты студентами ЕГУ, суматоха, Репетар, покаяние, страну, зная, что могут не вернуться, ведь им по окончании Вильнюса выдают дипломы ЕГУ, а они ценятся везде, но только не в Беларуси, где их даже не собираются признавать. И, естественно, придется поступать в магистратуру в Европе и жить, хотя хотелось бы вернуться сюда.

Все ли вернутся?

Павел АРТОШКЕВИЧ.

3 ПОШТЫ ГАЛОУНАГА РЕДАКТАРА

Паважаны Іосіф Паўлавіч Сярэдзіч!

Звяртаюся да Вас з просьбай апублікаваць у "Народнай волі" гэты мой ліст-водваведзе. Бо калі паклёпнікам не даваць адпору — дык ім захочацца і зусім на галаву сесці людзям сумленным. Толькі за тое, што сумленныя, што не гандлююць душой.

3 павагай — Ніл ГІЛЕВІЧ.

«Нішто паклёпу не стрывае...»

Так пачынаецца адно з чатырохрадкоўяў выдатнага беларускага паэта Андрэя Германа, якое ў апошняй галы прыходзіць мне на ўспаміны ў час гэтай. Чаму? Таму што ўсё часцей вылазвае з калі-небудзь роўнай літаратурнай кутніны пачварны выразка чалавечага духу — паклёп.

Паўгода назад на старонках "Народнай волі" (1.04.2004 г.) я быў вымушаны выступіць у абарону свайго пісьменніцтва і чалавечай годнасці ад паклёпу, увездзенага на мяне пачынальнікам "Літэратуры і мастацтва" Т.Бондар. Задума інкрымінаваць мне страшнае маральнае злачынства тавы прайвалялася. Ну нічога, падумала пачынальшца, знойдзем нешта іншае, яшчэ больш ганебнае. І знайшла. І ў апошнім нумары "ЛітМ" (1.10.2004 г.) напаклёпнічала на мяне зноў. У артыкуле "Бог даў нам веру ў сілу сваю" камандэра сучаснай беларускай літаратуры піша: "Урадаў сабралі нябачаны (сем з паловай мільянаў тон), усім народам пераможае жыццё ўшаноўвалі — а паводна "пачыны" ўлеткі расклявіваюцца з чарговымі "высновамі" "народаўнага пачына", што мы ўсе "трапілі, прасілі" (ды прабачылі мне чытаць гэту цягату)... Там гэта! Чым паклёбіся можа быць выкапана, як не тупой нянавісцю да свайго народа?"

Гэта, шановныя чытачы, — пра мяне, пра маю "тупую нянавісць" да беларускага народа. Вядзюку змагарку за "пастулаты народнай маралі" прыбыву ў ярасць мой верш "Дзе вы", хоць такіх слоў, якія яна нібыта цытуе, у ім няма. Верш быў напісаны яшчэ ў 1996 годзе, калі насюваў рэфэрэндум, тавы ж апублікаваны ў газеце "Звязда" (28.9.1996 г.), змяшчаны ў кнізе "Есць зямля..." (1997 г.) і ў зборніку твораў (том трэці, 2001 г.), і я паддам яго тут шалкам, каб чытачам было бачна, пра каго гэты верш, каму адрасаваны і што мяне прымусіла яго напісаць.

Дзе вы?

— Дзе вы? Што робіце вы, Беларусі сыны? — П'ем, заласканыя сумленне ў лабараторыі. — А ці яны вы не ўсё, што іна, пратлі? — Не! Давімаем жыць. Восе — ішоу налі. — Дзіно! Па-можы, вы ўсё прасілічылі ўжо! — Не! У запасе — барыш ад продажы крыжы.

— Тавы, што на хмары? Што нам сферажы неабході? — Тавы паліа. Напачатку — з дэзюдыскі магі.

Ну і дзе ж тут "тупая нянавісць" да беларускага народа, да тых "мы", якія з актыўным удзелам Т.Бондар "сабралі нябачаны ўрад-

НІ ГІЛЕВІЧ.

ЧТО ПРОИСХОДИТ В МИРЕ

Французские журналисты обвинили спецслужбы США в прослушивании разговоров Ширака

Спецслужбы США регулярно прослушивали телефонные разговоры президента Франции Жака Ширака, передает Би-Би-Си со ссылкой на книгу "Ширак против Буша — другая война", которая появится на прилавках французских магазинов. Авторы книги, журналисты газеты Le Parisien Анри Верне и Тома Канталуб, утверждают, что во время напряженных дипломатических переговоров, предшествовавших началу военной операции в Ираке, телефонные разговоры Ширака со своим ближайшим окружением регулярно прослушивались американскими спецслужбами. Задача им облегчала привычка Ширака использовать незашифрованные линии связи. В доказательство своей теории журналисты приводят целый ряд сведений, сообщенных им военными источниками и источниками в службах безопасности.

В частности, в книге приводится рассказ высокопоставленного французского военного о том, как один из представителей администрации США заявил ему: "Отношения между вашим и нашим президентами на личном уровне восстановлены невозможно. Вы должны понимать, что президент Буш точно знает, что думает о нем Ширак".

Журналисты предполагают, что такая реакция может быть вызвана неосторожными высказываниями, которые позволили себе Ширак и его министры, обсуждая сложившуюся вокруг Ирака ситуацию.

Конгресс США принял «Акт о правах человека в Северной Корее»

Американский конгресс единогласно одобрил "Акт о правах человека в Северной Корее". Как сообщает агентство "Рейтер", представитель Министерства иностранных дел КНДР выступил по этому поводу с заявлением, обвинив США в навязчивом желании уничтожить коммунистическое государство. Пхеньян также заявил, что принятие этого закона делает бессмысленным обсуждение с американцами северо-восточной ядерной программы. МИД КНДР подчеркнул, что не имеет смысла также продолжать и шестисторонние переговоры по этой проблеме с участием России, Китая, Японии и Южной Кореи.

В ходе переговоров Пхеньян предлагает свернуть свою ядерную программу в обмен на гарантии безопасности и экономическую помощь. Очередной раунд был запланирован на сентябрь этого года, но Северная Корея отказалась от участия в нем. Предполагается, что в Пхеньяне ожидают результатов президентских выборов в США и надеются на победу Керри, который обещал прямые двусторонние переговоры с режимом Ким Чен Ира.

Тема прав человека в Северной Корее давно поднимается правозащитниками. Бегенцы из страны "чужие" рассказывают о массовых репрессиях против инакомыслящих и многочисленных трудовых лагерях, в которых "исправляются" диссиденты.

Европарламенту сообщили, что Россия отступает от демократии

Будущий комиссар ЕС по международным отношениям заявила, что Россия отступает от демократии. "Абсолютно очевидно и давайте четко это скажем, что сейчас мы видим в России отступление от демократии", — заявила Бенитта Ферреро-Вальднер Европарламенту. — Мы должны поговорить об этом друг с другом откровенно, а вы знаете, что это значит на дипломатическом языке, но также и как равные партнеры".

"Россия — гордая страна, — заявила Ферреро-Вальднер. — Россия из принципа не хочет поддаться от нас, она не хочет помощи развития. Что мы можем сделать — это усилить там гражданское общество". "Понимно то, что Россия сильно заинтересована в политической точке зрения, нам также важно, чтобы там соблюдались права человека, — подчеркнула она. — Важно, чтобы демократия пустила там сильные и здоровые корни".

Кроме того, Ферреро-Вальднер сообщила Европарламенту, что уже успела обсудить с президентом РФ Владимиром Путиным ситуацию в Чечне.

Иранские ракеты могут улететь на 2000 километров

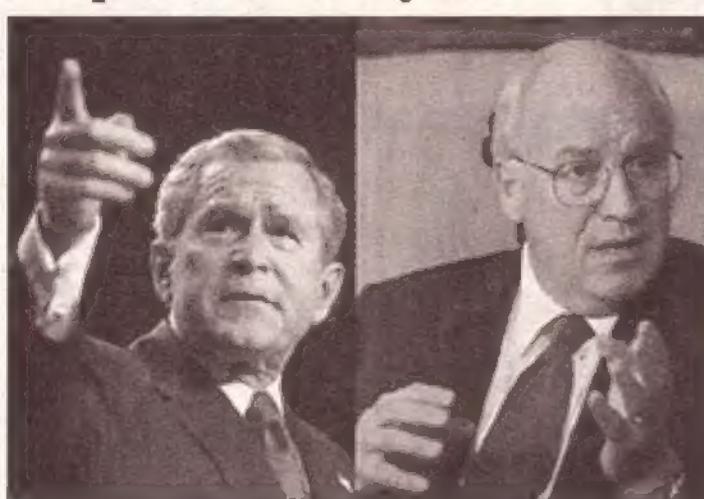
Иран обладает ракетами, дальность полета которых составляет 2 тысячи километров. Об этом заявил бывший президент Ирана Хашем Рахсани. В августе Иран объявил об успешных испытаниях новой ракеты "Шахаб-3". Ее старая модификация могла поражать цели на расстоянии 1300 километров от места запуска. В пределах досягаемости новых иранских ракет оказываются Израиль и американские военные базы в Турции и Персидском заливе.

Израиль высказывает беспокойство растущим военным потенциалом Тегерана. Начальник израильской военной разведки заявил недавно, что, по его сведениям, через полгода Иран будет обладать ядерным оружием. Некоторые эксперты полагают, что заявления Тегерана о своей ракетной мощи являются своеобразным предупреждением Израилю, который подозревается в готовности пойти на силовые меры, если Иран слишком близко подойдет к созданию ядерного оружия.

Неизвестные обстреляли предвыборный штаб Буша

Предвыборный штаб республиканца Джорджа Буша и Дика Чейни в Ноксвилле, Теннесси, был обстрелян из проезжавшего мимо автомобиля, сообщает "Рейтер".

По данным полиции, в здание были произведены по меньшей мере два выстрела, были разбиты стеклянные двери. В результате обстрела никто не пострадал, поскольку инцидент произошел утром до открытия штаба. Мотивы нападавших неизвестны, начато расследование, заявил пресс-секретарь штаба политика Ноксвилля Даррел Дебас. По его словам, никто из сотрудников штаба Буша и Чейни или расположенных рядом офисов не получал угроз в свой адрес.

Лондонский полицейский осужден за шпионаж в пользу Саудовской Аравии

Бывший офицер лондонской полиции приговорен судом к двум с половиной годам тюрьмы за слежку за заказом диплома из Саудовской Аравии. 53-летний Гэри Кассим, полицейский с 14-летним стажем, следил за саудовскими диссидентами, проживающими в Лондоне, и другими лицами за вознаграждением в 25 тысяч долларов. В сентябре он признал себя виновным и был уволен из рядов полиции. В соответствии с показаниями осужденного, третий секретарь посольства Саудовской Аравии в Лондоне Али Шамарани заплатил Кассиму за сбор информации о диссиденте Мохаммеде Массари и шитском лидере Абу Хамзе Масри. Кассим незаконно пользовался закрытой информацией, а также допрашивал людей, представляя следователем.

У США запросили визы для инженеров и ученых

США исчерпали 65-тысячный лимит рабочих виз H-1B для высококвалифицированных иностранных специалистов. Это касается ученых, инженеров, математиков и компьютерных специалистов, то есть наиболее востребованных в Штатах специалистов. Последние визы были выданы в первый день нового бюджетного года, который пришелся на прошедшую пятницу, пишет Financial Times. Теперь американским компаниям, чтобы взять на работу иностранцев, придется ждать октября будущего года.

Сложившаяся ситуация привела к изумлению и работников сторонников увеличения квоты, которые пытались добиться в Конгрессе ее восстановления до 195 тысяч виз, как это было до 2003 года. Многочисленные увольнения американцев заставили законодателей отказаться от увеличения квоты, несмотря на то, что компаниям, которые остаются под контролем движения "Талибан", представители Human Rights Watch подчеркивают, что женщины составляют более 40 процентов электората Афганистана, который насчитывает 10,5 миллиона избирателей. В докладе также отмечается, что угрозы получают и правозащитники, актирующие в отношении прихода на избирательные участки.

Талибы не пускают афганских женщин к избирательным урнам

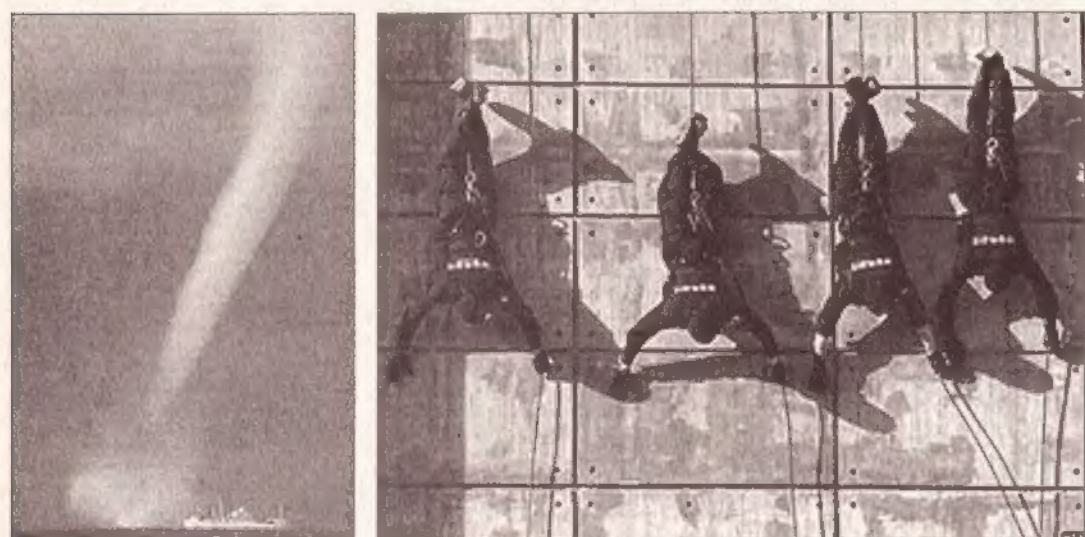
Власти США неоднократно заявляли, что после падения в 2001 году режима талибов женщины Афганистана были полностью уравнианы с мужчинами во всех правах. Однако министр Афганистана по делам женщин Хабива Сарайби считает, что строгие законы для патриархальной страны недостаточны: "Мы должны опираться на образование. В ходе обучения нужно объяснять нашим мужчинам, как нужно относиться к женщинам, и какие права они имеют".

Американский «царь разведки» получил казну

Председатель Комиссии по разведке Джордж Тенет, глава разведки должен был управлять консолидированным бюджетом для исполнения программ национальной внешней разведки, на которую уходит более 20 миллионов долларов. Однако, по мнению некоторых комитетов, предоставление директору полномочий распределения средств по разведывательным агентствам приведет к тому, что все они будут фактически ему подчинены, и создаст дополнительную бюрократическую ступень. Глава комитета по ассигновкам внес предложение оставить эти полномочия за Сенатом.

На недавнем голосовании это предложение было отвергнуто. Кроме того, в соответствии с предложением "Комиссии 9/11", конгрессменами приняты решения о реформировании комитета по разведке.

Фотовзгляд

Корабль проходит мимо берега Японии.

Южнокорейские спецслужбы проводят учения по отражению террористического нападения в Сеуле.

Пассажиры африканского автобуса, обремененного рекламой сигарет. В Греции — самый высокий в ЕС процент курящих.

ЛЮБОПЫТНО

Ураган «Айван» разоблачил педофила

В городе Фредерик в штате Мэриленд рабочие, восстанавливающие поврежденные 17 сентября ураганом «Айван» дома, нашли в одном из них больше двадцати коробок, забитых компьютерными дисками и видеокассетами с детской порнографией.

Португальская монета в 8 евро названа нумизматами самой красивой

Юбилейная монета чемпионата Европы по футболу, который прошел летом этого года в Португалии, получил главный приз на нумизматической ярмарке в итальянской Венеции, сообщает официальный сайт Союза европейских футбольных федераций (УЕФА). Монета достоинством 8 евро входит в серию "Футбол — это страсть". По мнению исполнительного администратора чемпионата, вице-президента португальской футбольной федерации Антонио Броу, победительница нумизматического конкурса очень точно олицетворяет эту страну, где "страсть" и "футбол" понятия неразделимы. Представители оргкомитета считают, что полученная награда стала еще одним свидетельством того, что Евро-2004 понравился и зрителям, и самим участникам.

Присуждая приз, жюри конкурса отметило "новизну и творческую фантазию в восприятии любви и футбола" художника, создавшего эскиз монеты.

В Гарварде вручили премии за самые сомнительные научные достижения

В Гарвардском университете США состоялась вручение премии Ig Nobel — антинобелевской премии, которую присуждают за самые недостоверные и сомнительные достижения.

Лауреатами 2004 года стали в номинации "медицина" Стивен Страт и Джеймс Галлах за исследование взаимосвязи между прослушиванием катри-музыки и решением покончить жизнь самоубийством. В номинации "биология" доктор Роберт Батти из шотландской Ассоциации морских наук доказавший, что "коммуникация у селенок происходит посредством выпускающих пузырьки воздуха из анального отверстия". В номинации "прикладная наука" Дональд Смит и его покойный отец Фрэнк Смит, получившие в 1977 году в США патент на причудливый для людей с записанными на нем, который не принес им ни цента авторских отчислений. Физик: Рамеш Баласубраманиан и Майкл Бас для исследования динамики хула-хупа. Они выяснили, что обруч заставляет крутиться движение бедер, колен и лодыжек. Психология: премия Ig Nobel получили Даниэль Симон (Daniel Simons) и Кристофер Шабри, доказавшие, что когда люди внимательно наблюдают за чем-то, то им сложно заметить что-то еще. Ученые отметили, что участники эксперимента могли попасть мячом в бискетбольное кольцо, когда в комнату заходила женщина с зонтиком и мужчина, одетый в костюм гориллы. Премия в области "мир": присуждена изобретателю карточек Джейсу Иноу. "Птица" карточек, он открыл новый способ научить людей быть терпимыми друг к другу". Премия в области "защита окружающей среды" досталась студенту колледжа из Чикаго Джиллиану Кларку, который выяснил, что 70 процентов женщин и 56 процентов мужчин верят, что если еда, которую уронили на пол, пролежала там менее 5 секунд, то она безопасна для употребления.

Энциклопедия «Народной воли», выпуск №85

Якаў Кульнеў

Адважны генерал-гусар

Нарадзіўся Якаў Кульнеў, калі верыць энцыклапедыстам даведнікам, 25 ліпеня 1763 года (па старым стылі) у колішнім Казельскім павеце Калужскай губерні (Рэсія). У літаратуры ж пра яго сямейства больш дакладна: з'явіўся на свет у ноч з 24 на 25 ліпеня 1763-га. І адбылося гэта ў вёсцы Віцебскай губерні. Так сведчыла і паланне, што жыў у сям'і Кульневых.

Бацька Кульнева, Пётр Васільевіч, прымаў удзел у Сямігадовай вайне. Падчас баевых дзеянняў у Польшчы ў 1769 годзе быў шэраг паранены і мусіў пайсці ў адстаўку. Пасля 1775 года служыў у горадзе Люцыне Віцебскай губерні (цяпер Лудзе, Латвія) гарнізонам. Маці Луіза Іванаўна, у дзявоцтве Грэбеніцкая немкай па паходжанні. У Кульневых было пяцёра дзяцей: шэсць сыноў і адна дачка.

Калі Луіза Іванаўна была шэрагавым Якаў, яна разам з мужам жывяла на месце яго новай службы. Калі дабраўся на Польшчу, мусіў затрымацца на два дні. Ужо думалі нават, што тут і чакае камяцкі свайго трэцяга дзіцяці. Але Луіза Іванаўна палешаў папашы стаянці Калужы, бо ў дарогі пачалася роўная свха. Сярод простага люду (дай у арыстакратычных колах таксама) бытавала і такая легенда: нарадзіўся Кульнеў не каля Віцебска, а паблізу ад Люцына, куды яго бацька дабраўся з Польшчы. Толькі ўзяўшыся на ўзгорак, які Луіза Іванаўна адчула, што больш чакаць не можа. Пад елкамі яна і нарадзіла свайго трэцяга сына.

На Беларускай зямлі, на Віцебшчыне прайшоў і ягонае маленства. А любоў да вайсковай службы з'явіўся яшчэ ў маленстве, а ў 1770 годзе разам з братам Іванам паступіў у Сухапутны шляхецкі каліжскі корпус у Пецярбургу. Які закончыў 1785-м з сярэбраным медалём "за стараннасць і поспехі ў вучэбне". Атрымаўшы званне павучніка, хацеў служыць у кавалерыі, а па размеркаванні трапіў у Чарнігаўскі пяхотны полк, але неўзабаве перавёўся ў Пецярбургскі драгунскі полк.

Калі ў 1787 годзе, калі Турцыя ў 1787 годзе аб'явіла Расіі вайну, пачалася перадача ўдзялаў некаторых часцей. У шэрагу тых, што трапілі ў Маладаўю, аказаўся і Пецярбургскі драгунскі полк. Яго пераважнае частка перавёўся ў час вайны ў асабліва адрываўся Кульнеў, які быў заўважаны "святлейшым" Пашеюмкіным. Давольна юны служыў і пад камандаваннем Суворова, калі ў складзе Перасялаўскага конна-екаўскага палка ўдзельнічаў у вайскай кампаніі 1794 года. Праўда, гэтым разам ягонае місія была падначалена вайсковароднаму справе, бо войска Суворова думала паўстаць. Значна пазней пісаў брату Івану: "У самай сутнасці вайны сама паспяховасць не што іншае ёсць, як знішчэнне роду чалавечага і давадленне да галечы жыхароў, на што быць дрэўцамі сэрца нельга глядзець". У іншым сваім лісце да яго сучаснік: "Ой вайна! Палёбная для роду чалавечэга".

Асуджаў вайну і прагнуў... ваяваць. А таму і прагнуў, што праз вайну імкнуўся дамагчыся справядлівасці ў ягоным, кульнеўскім, разуменні. Дый гэта была для яго адзіная магчымасць найлепшым чынам самасцвержання, дасягнуць таго, да чаго імкнуўся. А імкнуўся ён, як і кожны прафесійнальны вайсковец, да новых перамоў, да атрымання чарговых вайсковых званняў.

Пасля 1794 года даваўся паслужыць у Сумскім гусарскім палку, і ў гусарскім генерала Іванова, зноў вярнуўся ў Сумскі. Нарэшце, у 1806 годзе Кульнева накіравалі ў новае фарміраванне Гродзенскі гусарскі полк. І гэта пры тым, што не пераставаў пісаць рапарты па пераводзе ў дэзюжную армію. У адказ нават вырасіў пайсіў у адстаўку, які неўзабаве і неабходнасьць апыла.

Усе болыя настойліва ажыццяўляў свае захапленні планы Напалеона. Веснава кампанія 1807 года пачалася асобнымі баямі авангарда Пятра Баграціна з корпусам аднаго з найбольш відачых палкаўцаў Напалеона Мішэля Нея, які адыходзіў пад шырмаю рускіх войскаў ад горада Гутштата. Атрымаўшы ў красавіку званне палкаўніка, Кульнеў, які яшчэ ў снежні 1806 года разам з Гродзенскім гусарскім палком прыбыў на тэатр вайсковых дзеянняў, вызначыўся ў гэтым баях, і быў узнагароджаны ордэнам Уладзіміра 4-й ступені.

Кроўпаванні баі разгарнуліся і на подступах да горада Гейльсберга.

Поспеху рускім у многім спрыяў Кульнеў са сваімі кавалерыстамі, які неаднойчы дазіў у бой эскадроны ўланамі. Французы, у рэшце рэшт, мусілі канчаткова адступіць. Якаў Пятровіч атрымаў ордэн Анны 2-й ступені. Але гэты баяў быў сталым прычынай для яго ішчэ і па ішчэ, у пазней ступені больш важнай прычыне. За кароткі час Кульнеў меў прайсці суровую школу вайскага мужанія, засведчыўшы, якім высокім вайскавым майстрам ён валодае. А тое, што ягонае поспехі ў баях з французамі сталі невядыма, пацвердзілі і падзеі руска-шведскай вайны 1808-1809 гадоў. Яны паспрылі і яго надзіваў хуткаму прафесійнаму росту.

Каб стаць ротмістрам, Кульнеў павінен быў служыць дзесяць гадоў.

Трынаццаць гадоў знаходзіўся ў званні маёра.

Шлях яго ад падпалкоўніка да генерал-маёра прайшоў менш чым за два года.

У час гэтай вайскай кампаніі атрымаў таксама залатую шаблю "За храбрасць", ордэн Анны 1-й ступені, Георгіеўскі крыж 3-й ступені "за вялікія заслугі на полі бою". І назаўсёды застаўся ў памяці шведскага і фінскага народа, хоць і з'яўляўся для іх заваяватарам. Калі ўвайшоў у старадаўні фінскі горад Або, вітаў яго выйшлі ўсе жыхары, бо чулі, што нікога ў крыводу не даць, дый да палонных не толькі сам пачына ставіцца, а і базілітас карае тых, хто дазваляе сабе з ім жорсткае абыходжанне.

Патрыярхальны Кульнеў у Швецыі і Фінляндыі быў настолькі вялікай, што неўзабаве пасля завяршэння вайны з Расіяй з'явіліся гварыоры з яго партрэтамі. На адной з іх Якаў Пятровіч адлістраваны з хлапцучком, які прымыскаў у яго на каленях. Прайшоў час, і гэты хлапчук стаў знакамітым шведска-фінскім ватам. Еханам Людвігам Руенбергам, які ўтворчасці сваёй звярнуўся і да ўражанай, пачэрпнутых у маленстве.

Яшчэ ў красавіку 1809 года Кульнеў быў прызначаны ў штаб Беларускага гусарскага палка, а потым стаў штабам Гродзенскага гусарскага палка, які ўвайшоў у склад 1-й арміі пад камандаваннем Міхала Барыяна-дэ-Толі. Але неспасраным начальнікам яго быў не гэты выдатны рускі палкаводзец, а камандзір 1-га пяхотнага корпуса Пётр Вітгенштэйна — чалавек марудны і нерашучы, асабліва калі гэта тычылася прыняцця якіх-небудзь важных рашэнняў.

Сітуацыя ж складалася так, што корпус Вітгенштэйна стаў глаўноў пераходзіў на шляху Напалеонаўскага войска да Пецярбурга. Напалеон разумеў, што гэта была невялікая сіла, бо ў корпус уваходзіла 25 тысяч чалавек пры 108 гарматах. Таму і нікіраванне супраць Вітгенштэйна такіх вострых французскіх палкаводцаў, які маршалы Жак Эдмунд Макдональд і Нікола Шарль Удзіно, якія адвадзілі мей 28 і 32 тысячы чалавек.

Падзеі, вядучы, разгортваліся б не на карысць рускім арміі, калі б у корпусе Вітгенштэйна не служыў быў генерал-фельдмаршаль, які перада гэтаму корпусу ўдзельнічаў у турэцкіх вайскавых кампаніях. Яны сваімі ўмелымі, зладжанымі дзеяннямі кампансавалі тое, на што быў няздатны сам камандзір. А пакуль усе адно даводзілася адступаць. І ад гэтага блочна рабілася на сэрцы. У Кульнева гэты баяў быў асабліва моцны, бо ён ішоў тымі мясцінамі, дзе прайшоў ягонае маленства. Горка было ад усавадлення таго, што пакуль не можа абараніць іх.

Здаў заставаліся вёска за вёскай, жыхары якіх праводзілі гусарам маўклівымі, поўнымі роспачы вачыма. Яны паспелі ўжо звачыцца з адыходам палка за палком. Аднаго не ведалі, што гэтыя кавалерысты змыскаюць адступленне, з'яўляюцца ар'егардам корпуса Вітгенштэйна. Пройдзе нямалю часу, і на дарозе пакажуцца самі завабункі, якія ідуць за ар'егардам на пятах, выконваючы зададзеныя ім паводзіны. І ад гэтага блочна рабілася на сэрцы. У Кульнева гэты баяў быў асабліва моцны, бо ён ішоў тымі мясцінамі, дзе прайшоў ягонае маленства. Горка было ад усавадлення таго, што пакуль не можа абараніць іх.

Але гэта ўжо залежала не ад аднаго Кульнева, а і ад выхадзі рускага камандавання. Не ў апошнюю чаргу ад камандзіра корпуса, у якім знаходзіўся Кульнеў, але Вітгенштэйна не браў ініцыятыву ў свае рукі. Таму даводзілася ў неабходных выпадках, улічваючы сітуацыю, па сутнасці, здымаць за яго. Так адбылося і 10 чэрвеня 1812 года пад Вільямарам, калі Удзіно дагнаў ар'егард.

Дзя Якава Пятровіча сумненняў не заставалася: адступаць далей — значыць, атрымаць выйгрыш толькі на некаторы час. Французы ўсё адно не адступілі, а, адлучаючы сваю сілу, былі ўдзячныя яшчэ больш упэўнена. Сутыкнуўшыся з жорсткім супраўдленнем, разумеючы, што перад ім моцны праціўнік. З Кульневым падазіліся і камандзіры іншых рускіх палкоў, што ў гэты час апынуліся пад Вільямарам.

Бой працягнуўся каля васьмі гадзін. І кожны з рускага боку ў ім, акрамя кульнеўскай, удзельнічалі яшчэ толькі два пяхотныя, тры кавалерыйскія палкі, падтрыманы ўсяго некалькімі гарматамі, а з французскага — амаль трыццаць галоўных сіл Удзіно, да якіх па меры падыходу далучаліся свежыя сілы, лёгкая перамога праціўніку не прыймаў. Дый перамога як такоў, бадай не з аднаго, ні з другога боку. Абодва, нягледзячы на коласную перавагу французам, пачалі адступаць толькі тады, калі нанеслі ім вялікі ўрон. Паспех жа ў многім быў абумоўлены тым, што належаў чынам прайшлі сабе гусары Кульнева.

18 ліпеня Кульнеў даведваўся, што наперадзе, ля Клясішчэ, знаходзіцца французская дывізія. Падыходзілі да яе на блізкаму адлегласці, авангард не спыніўся, а з ходу ўважваў у бой, што працягваўся з двух гадзін дня да позыта вечара і быў прайшоў наперадзе. Спярэўніцтва французам нічога не дало. Зразумелі, што паражэнне немыска, каб выратаваць хоць частку сваіх сіл, праціўнік пачаў адступаць, пакінуўшы пераможцам усе абы 900 чалавек палонных. Кульнеў яшчэ доўгі час праследваў французам, але тым уласна адарвацца ад іх.

Перамога пад Клясішчэ стала перамогай значнай перамогай у Аўстрыйскай вайне 1812 года. Аўстрыйцы такім значным поспехам, Кульнеў, разлічваючы, што Вітгенштэйна ажакаў яму дапамога з тылу, ранаў 20 ліпеня праціўніку наступленне. Але, калі напачатку рэшткі ар'егарда, уступіў у бой з іх ар'егардам, зразумелі, што зробіў непараўнальную памылку. Спадзяваючы, што асноўныя сілы праціўнік адступілі на больш значную адлегласць. Аднак, рабіўшы ар'егард французам, учыну, які з'яўляўся яго атакае варажыя якасці, а фронт у ударылі карэччэ. Акружэнне было выдвоўчым.

Каб паправіць становішча, Кульнеў накіраваў пашыянага з просьбай прыслаць яму на падмогу дывізію, але замест яе быў адпраўлены толькі адзін полк з артылеріяй. Дый ён прыбыў са спазненнем, калі Кульнеў, усе ж прайшоўшы варажыя колы, пад падаўжэннем дэ Сімоніна, Тых, хто ўдзяў у яго авангарда, дабраўся да ракі Дрысы і пад аманам праціўнік пачалі перапраўляцца праз яе.

Ратаваўся ўдзякам, а гэта было для Кульнева самым страшным. Ён, бадай, упершыню ў сваім жыцці разумеў і ніяк не мог быць не хвацці ўстадзіць з палобнай рэалісцы. Застаў на месцы і маўкліва назіраў за сваімі смелымі баявымі таварышамі, якія ў гэты момант былі варты толькі калі. Потым злез з каня і моўчы, апусціўшы галаву, паволь пакрыўчыў да берага. Раптам з боку праціўнік прайскаўся ядро і ўдарыла Якава Пятровіча па нагах. Паранення пачаў зрываць свае ўзнагароды і папярэў салдаці ішнел. Ад'ютант патлумачыў, што хоча памерці, які салдаць...

Праўда, ішчэ і іншая версія смерці Кульнева. Па сямейнай французскай Марбо, які запісваў, што бачыў смерць рускага генерала-рыцара на ўласныя вочы, што ўдарам шаблі ў горна забіў адзін з напалеонаўскіх салдацтва.

У Маскву ж вестка аб смерці героя-гусара прайшла вечарам. У Вялікім тэатры якая ішла опера "Стардаўня святкі", выступала знакаміта тады атрыса Лізінька Сандунова. Присутныя заўважалі, што яна нечакна натуральна паводзіла сабе, быццам стрымлівалася, каб не заплакаць. Нечаканна Сандунова перавала арыю, што перад гэтым выконвала, рухам рукі загалала спіншчыя аркестру, а сама праз сілы, дрыжачым галасам заспявала:

Слава нашаму генералу Кульневу,
Положыўшы жывот свой
за Отчизною —
Ему наша слава...

Пасля гэтых слоў усе ў зале ўсталі і, як адзін, запелі. А на другі дзень пасля гібель Кульнева, 21 ліпеня 1812 года, ля вёскі Сівошана яму аддалі апошнюю вайсковую ўшанаванні і быў пастаўлены прыдворны камень з надпісам. Па загадзе Міхала І ў 1818 годзе месца смерці Кульнева таксама было адзначана помнікам, які захавалася па сённяшні дзень. Праз год, у 1831 годзе, прах Якава Пятровіча з прыдворнай магілы быў перанесены ў вёску Ільгенберг Рэжыскага павята (цяпер тэрыторыя Латвіі), дзе некалі знаходзіўся маентак, які належаў яго брату Івану.

Шоў час, а нашішчкі не заставалі пра слаўнага героя. Полк гродзенскіх гусар у 1909 годзе стаў называцца Клясішчэўскім гусарскім палком. Праз год Імя Кульнева было прысвоена Палкай настаяніцкай семінары. Яшчэ праз год станицю Межыдзі Пецярбургска-Варшаўскай выхадцаў, улічваючы сітуацыю, па сутнасці, здымаць за яго. Так адбылося і 10 чэрвеня 1812 года пад Вільямарам, калі Удзіно дагнаў ар'егард.

Дзя Якава Пятровіча сумненняў не заставалася: адступаць далей — значыць, атрымаць выйгрыш толькі на некаторы час. Французы ўсё адно не адступілі, а, адлучаючы сваю сілу, былі ўдзячныя яшчэ больш упэўнена. Сутыкнуўшыся з жорсткім супраўдленнем, разумеючы, што перад ім моцны праціўнік. З Кульневым падазіліся і камандзіры іншых рускіх палкоў, што ў гэты час апынуліся пад Вільямарам.

Бой працягнуўся каля васьмі гадзін. І кожны з рускага боку ў ім, акрамя кульнеўскай, удзельнічалі

Міхась ЯНОВІЧ.

Пра Якава Кульнева
можна прачытаць:
Арлоў У. Таямніцы
полацкай гісторыі. Мн. 1994.
Красовічкі П. Генерал-<

